

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

En Skoletale

og

nogle Skoleefterretninger.

Udgivne som

Judbydelseskrift
til den offentlige Examen
i Bordingborg lærde Skole
i October 1829

af

J. S u h r,
Skolens Rector.

Kjøbenhavn.
Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Denne Tale blev holden i Aaret 1822 ved det nye Skoleaars Begyndelse. At den har mere af en Afhandling ved sig end af en Tale, feler jeg selv tilfulde, men det har ved flige Anledninger stedsse været mit Ønske at meddele Dem, blandt hvilke og med hvilke min Embedsstilling byder mig at virke, mine Tanker om en og anden for Skolemanden vigtig Sag, og mine Tilhørere have stedsse været mine overbærende Dommere, og tilgivet, at de ei fandt egentlig Beltaleshed der, hvor Navnet Tale synes at opvække grundet Forventning om samme. At jeg har valgt at udgive denne Tale eller Afhandling som Indbydelseskrift, har sin Grund deri, at jeg troer, at det langt fra ikke er saa almindelig erkjendt, som det burde være, at det større eller mindre Held, hvormed Videnskaberne i den

ynge og ældre Alder dyrkes, for en stor Deel beroer paa det Sindelag, med hvilket Underviisningen modtages, og at det, for at naae det store Formaal for al Studering, Aandens Forædling, ikke er nok: didicisse artes, naar man ikke kan lægge det vigtige Ord fideliter til, og til denne Fides med hvilken der bør studeres, hører vistnok, at man studerer i den rette Hensigt og med det tilbørlige Sindelag.

I den Kreds, for hvilken dette Program nærmest er bestemt, formoder jeg at de meddeelte Bidrag til vor Skoles Historie ikke ville læses uden Interesse.

Den 2den October 1829.

Høitagede Forsamling af Ungdommens Venner,
denne Skoles Velyndere!

Gives der nogen Green af menneskelig Virksomhed, hvis mere eller mindre heldige Udfald ei lader sig forud beregne, fordi det beroer paa en Mængde deels samvirkende, deels modstridende, og af det enkelte Menneske uafhængige Omstændigheder; gives der noget Arbeide, ved hvilket den enkelte Deeltager maae nyies med troligen at udføre den ham betroede Forretning, uden at kunne, endog der hvor han troer at see Resultatet af Virksomheden, med Bestemthed sige: saa stor eller saa liden var min Andeel i Værket, saa er det vist nok Ungdommens Dannelse. Underledes kan det jo heller ikke være der, hvor saa mangfoldige Mennesker virke med, uden at have noget Begreb om, hvad de gjøre, og altsaa uden nogenstunde at aftale med hinanden til hvilket Maal de ville trachte, og ved hvilke Midler de ville søge at naae det. Forældre, Lærere, Sødsfende, Legerkammerater, Lyende, disse ere de, som nærmest omgive Barnet, og som derfor alle bidrage til dets

Dannelse, men hvorledes kan Overeensstemmelse i disses Virkemaade tænkes? Mængden af dem, som ved deres hele Stilling faae Indflydelse paa Barnets og Ynglingens Tænkemaade, falde ikke paa den Tanke, at et bestemt Maal skal naaes, at det har vigtige, for Tid og Evighed vigtige Følger, om de behandle Barnet paa denne eller hiin Maade. Endog om blot Forældre og Lærere, som dog ere de, hos hvem man maa forudsætte, som den største Kjærlighed til Barnet, saa og den mest Eftertanke over Opdragelsens vigtige Arbeide, skulde komme sammen for med hinanden at enes om det Maal, til hvilket de med fælleds Anstrængelse ville arbeide, og de Midler, ved hvilke de ville søge at naae det, saa vilde de kun saare sjeldent stemme overeens i deres Synspunkter. Lod man det beroe ved en almindelig og løselig Bestemmelse, da vilde vel alle bekjende sig til den Overbeviisning, at Barnet skal dannes til et fornuftigt og retskaffent Menneske, men skulde det nærmere undersøges, hvilke Begreber Enhver forbandt med Ordene, da vilde den tilsyneladende Enighed snart forsvinde, og endnu mindre vilde den spores, naar man gik videre til at bestemme det Enkelte i Henseende til Maaden, paa hvilken der bør arbeides til det store Formaal. Betænke vi nu endvidere, hvormeget der kommer an paa den hele udvortes

Stilling, hvori Barnet lever, paa det Forhold, hvori det strax ved Fødselen er sat til de udbortes jordiske Goder, hvor stor Forskjel det især gjør, om Barnet strax, uforberedet og uvæbnet, som det kommer af Naturens Skjød, skal begynde den svære Kamp mod alle den trykkende Armod's eller den slaypende Rigdom's og Yppigheds Fristelser, eller det heldigen kommer ved Fødselen ind i den lykkelige Middelftand, hvor hverken Høihed og Rigdom, eller Armod og Ukselhed lægge Hindringer i Veien for dets Forædling; erindre vi, at det ikke blot er andre Menneskers Adfærd mod Barnet, og de Exempler de give det, ikke blot Barnets udbortes Stilling og Omgivning, som virker paa dets Udvikling og dets Dannelse, men at denne for en stor Deel er afhængig af Barnet og Ynglingen selv, der som frit Fornuftvæsen ei mekanisk bestemmes af de udbortes Omstændigheder, men efter sin Eiendommelighed bestemmer disses Indflydelse paa sig: naar vi overveie alt Dette, saa ville vi saa meget lettere indsee det Ugrundede, det Overdrevne i de Forventninger, som man i det saakaldte pædagogiske eller filosofiske Aarhundrede saa temmelig almindelig gjorde sig om det enkelte Menneskes Magt til at opdrage det andet, da man ofte tænkte sig Opdrageren i Forhold til Barnet, omtrent som Billedhuggeren til den

raae Marmorblof, da mange Forældre, dog naturligviis meest i de høiere og mere formuende Klaffer, bestilte deres Børn opdragne, som de tingede om en engelsk Have at anlægge, en ny Bygning at opføre, og derfor meente, at, naar de havde henvendt sig til en i det pædagogiske Fag formeentlig stor og navn: kundig Kunstner, og naar de betalte ham den for Arbeidet forlangte Sum, da maatte Arbeidet blive godt, da maatte om nogle Aar Marmorblokken være bleven til et Kunstværk, der stod færdigt tilhugget og poleret til sin Mesters Ære, til Forældres og Ven: ners Fryd. Ikke sjeldent troede man da ogsaa, at jo mere der betaltes for et saadant pædagogisk Kunst: stykke, des bedre maatte det blive, thi den Tanke smigrer jo Nigmanden, at hans Penge kan skaffe ham, som saa mange andre af Livets Goder, saa og et af de største, velartede Børn. Erfaring over: beviste de bedragne Forældre om deres Bildfarelse, og man enten er kommen, eller maa dog snart komme, tilbage fra den Mening, at den sande Op: dragelse, som ei er en Afrettelse, men er Menneske: aandens hensigtsrette Udvikling i Barnealderen, hører hen blandt de Ting, som kunne kjøbes for en Klump Erts, og at man altsaa, uden selv at være god, kunde for sine Penge faae sine Børn gode. Dette Blændværk maatte snart forsvinde, og en Lykke

var det, at det svandt, thi Aandens Udvikling, Villiens Forædning og Kraft, det store Maal, hvortil al Opdragelse sigter, burde aldrig være fornødret til Kjøbmandsbvare, som den Ene kjøber, og den Anden sælger.

Man har lært at indsee, at et Menneskes hensigtsrette Dannelse i Barndomsalderen bliver under et viist og kjerligt, men uudgrundeligt Forsyns Styrelse, ledet og bestemt ved saa mange uadvortes Betingelser, at det enkelte Menneske, var det end det allerviseste, indskrænkede det sig end til et eneste Barns Dannelse, ikke vil kunne med nogen Sikkerhed love sig et heldigt Udfald af sine Bestræbelser. Det enkelte Menneske bidrager sin Deel, og denne kan være vigtig nok, men ingen sinde vente det noget bestemt Resultat af sine Anstrængelser, men arbejde, som det sig bør, og overlade Udfaldet til Ham, som styrer Alt. Denne Overbeviisning er vel ydmygende for menneskelig Stolthed, men Alt, hvad der ydmyger denne, uden dog at svække Menneskets Mod til at virke for det Gode, er sikkerligt velgjørende. Gaae vi nu nærmere til Det, hvorpaa jeg ved nærværende Leilighed ønsker at henlede mine ærede Tilhøreres Opmærksomhed, og anvende vi derfor, hvad her i Almindelighed er sagt, især paa de offentlige Skoler, saa maae vi indrømme, at den samvittighedsfulde, altsaa sig

selv strengt prøvende og strengt dømmende, Lærer, just i disse Bemærkninger finder Grunde til Beroligelse. Naar han ofte seer sine Bestræbelser mislykkes, naar han bemærker, at de af ham anvendte Midler til Ungdommens Forædling ofte synes at være aldeles forgjæves brugte, undertiden endog at forsøge og bestyrke det Onde, mod hvilket de skulde virke, saa vil han vel allerførst undersøge og med strengeste Upartiskhed bedømme sin egen Fremgangsmaade mod Barnet eller Ynglingen, om han ei maa skee i samme finder Noget, som, skjøndt i Almindelighed rigtigt og overeensstemmende med ægte pædagogiske og methodiske Grundfætninger, dog anvendt under disse Omstændigheder og paa dette Individuum maatte forfeile sin Hensigt. Skeer denne Undersøgelse med tilbørlig Strengthed, og følger Læreren det vise Raad, som Horats giver Digteren, naar denne vil bedømme sit eget Arbeide: *honesti censoris sumere animum*, da kan det vistnok ikke være andet, end at han undertiden vil finde et og andet Misgreb i sin egen Fremgangsmaade, og dette vil han da ufortøvet rette, men altid kan han ikke finde Skylden hos sig selv. Dette ligger i Sagens Natur, og den modsatte Erfaring vilde aldeles nedbryde Mod og Kraft til at virke for det ædleste Diemeed: man maatte da ganske mistvible om egen

Duelighed til at bidrage til Andres Dannelse, og det vigtige Værk vilde, da det dog maa fremmes, gaae over fra de mere til de mindre samvittighedsfulde Lærere. Naar da Læreren i en offentlig Skole (thf til Ungdommens Underviisning i de offentlige, især de lærde, Skoler, til denne vigtige Deel af den hele Opdragelse indskrænke vi nu disse Bemærkninger) efter at have anstillet denne strenge Selvsprøvelse, henvender Tankerne til de andre, udenfor ham værende og iagenlunde paa ham selv beroende Omstændigheder, som have Indflydelse paa hans Arbeides Held, saa vil han snart ved nøiere Opmærksomhed paa de enkelte Disciple komme til den Overbeviisning, at Meget, maaskee kunde man sige det Meste, kommer an paa det Sindelag, paa den Aandsstemning, med hvilken Discipelen modtager Underviisningen.

Det er os bekjendt, at man i de sædvanlige Censurregistere over Disciple pleier at indskrænke sig til at bedømme deres Naturgaver og Flid, af hvilke man da anseer Fremgangen som det naturlige og uundblivelige Resultat, og endelig i den fjerde Rubrik, under Overskrift Sædelighed, anfører en kort, ganske almindelig og derfor sædvanlig intetsigende Karakteristik. Nu er det vel uimodsigeligt, at mange Grunde gjøre det nødvendigt, at affatte Bedøm-

melsen i denne fjerde Rubrik, naar den er bestemt til at bekendtgjøres udenfor Skolens og Fædrehusets Kreds, kort og i almindelige Udtryk, men ligesaa vist er det, at hvad der egentlig henhører under Rubriken Sædelighed, Disciplens hele Aandsretning og Sindelag, er Det, som bestemmer, om han fortjener Navn af elskværdigt Barn og Yngling eller ei, og har den betydeligste Indflydelse paa hans Fremgang. Ingen Fornuftig kan ansee Naturgaver for noget Ringe: de ere jo Forsynets herlige Gave, og en Betingelse for al Underviisnings Held, men hvor mangen en Discipel kjende vi ikke, som, herligen udrustet af Naturen, ei finder i disse sine Evner en Dyrfordring til ved anstrængt Flid at uddanne dem, men taabeligen hovmoder sig og troer, at han just, fordi han har et saakaldet godt Hoved, behøver at arbejde ubetydeligt, eller maaskee slet intet, og derfor gjør ringe Fremgang. En saadan Discipel er da langt fra at være elskværdig. Muligheden, Evnen til at blive dygtig og god har han, men naar egen Beskræbelse ei kommer til, hvad Værd har da hiin? Fliden er allerede et vigtigere Skridt fremad mod Maalet, og naar den er forenet med Stadighed og ei altfor ringe Evner, saa maa den selv med Liden virke paa Sindelaget og gjøre Disciplen elskværdig, men dog have vi vistnok ogsaa oplevet, skjøndt sjeldnere,

Exempler paa Disciple, som ikke have ladet det mangle paa Flid, men med denne forenet saadanne Egenſkaber, som ikke kunne vinde Kjærlighed. Ikke desto mindre bliver det stedse sandt, at Fliden i de allerfleste Tilfælde, om ikke strax, saa dog efterhaanden, virker paa Karakterens Forædling, og derfor bliver den stedse den Egenſkab, som maa ansees for Disciplens Hoveddyd, thi er end ikke Alt, saa er dog Meget udrettet ved den, og paa den kan der fra Skolens Side meest virkes, naar derimod den øvrige Sindsstemning mere er afhængig af de Indtryk, som Disciplen modtager for sin Indtrædelse i Skolen, eller siden udenfor Skolen. Da denne hans Sindsstemning imidlertid er af saa stor Indflydelse, og der kan virkes paa dens Berigtigelse og Forædling saavel af Disciplen selv, som af Forældre og øvrige Omgivning, saa haaber jeg, det vil ikke findes upassende, om jeg anvender nærværende Dødblikke til nogle Bemærkninger, som kunne bidrage til Besvarelsen af det Spørgsmaal:

Hvilken Sindsstemning hos Disciplen befordrer
meest hans Fremgang i Skolen, og skaffer
ham Læreres og Meddisciples Kjærlighed?

eller, hvilket med andre Ord er det samme, om jeg forsøger i enkelte Træk at udkaste:

Billedet af den elskværdige Discipel.

Hvad der hos Barnet og Ynglingen uimodstaaeligen drager vort Hjerter til sig, vil vel befindes at være fornemmelig de to Egenheder a) et barnligt, aabent Sind, som kommer Enhver i Møde med Kjærlighed og Tillid, og b) en alvorligere Stemmning, en tidligere Retning til Tænksomhed og Orden, som meget vel kan bestaae med barnlig, ungdommelig Munterhed. Om Bigtigheden af den første af disse Egenheder ville vel alle være enige med mig, og prise de Forældre lykkelige, som have forstaaet at nære dette barnlige, kjerlige og søielige Sindelag, og tidligen have arbeidet mod dets største Hindringer, mod Selvkjærlighedens Udartelser, Hovmod og Herfskæbte, men min anden Paastand vil maaskee møde Modsigelse hos dem, som troe, at der fordres for meget af Ungdommen, naar der fordres en alvorlig Stemmning, og dog er denne aldeles nødvendig, naar noget Alvorligt skal drives med Held. Jeg troer derfor at burde tilføie en nøiere Bestemmelse af hvad der menes ved denne Ungdommen saa velklædende Egenhed. Her kan ikke være Tale om en blot udvortes, gammelagtig og hos Ungdommen modbydelige Udstadighed, men her menes det Modsatte af Tankeløshed, af Letsindighed eller med andre Ord

den Egenſkab, at man behandler enhver vigtig og alvorlig Ting, ſom ſaadan, med Alvorlighed, og altsaa tilſidesætter alle adſpredende, barnagtige Tan-
ker og Syſler, ſaasnart det ſkal foretages, ſom man
maa erkjende for ſin vigtigſte Forretning. Dermed
kan livlig, barnlig Munterhed ikke alene beſtaae,
men den befordres netop ved en ſaadan Stemning,
thi i det den indſkrænkes til de Tider og Steder,
hvor den er paſſende, og hvor den i den Alder bør
finde Sted, bliver den deſto mere levende og ægte,
jo mere den fryddres ved Bevidſtheden om opfyldt
Pligt. Et ubedrageligt Skjelnemærke mellem den
barnlige, uſkyldige Munterhed, ſom er ſaa elſkelig
og hjælper ſaa meget fremad ved Underviisningen,
og det barnagtige, letſindige og adſpredte Væſen,
ſom er den ſtore Hindring for ſamme, troer jeg man
vil finde deri, at det Barn, ſom anbefaler ſig ved
hiin, er den ſamme, eller dog omtrent den ſamme,
enten det er alene med ſine Jevnaldrende, eller For-
ældre og Forefatte ere nærværende, men det bliver
alvorligt, det ſamlar Tankerne, i det Bogen kom-
mer i Haanden, eller Skriverbogen paa Bordet, thi
det kjender Forſkjellen mellem Arbeide og Leeg, og
veed, at hver af diſſe Ting har ſine Tider, og at
intet er ſkadeligere, end naar det Alvorlige og Vigt-
tige behandles, ſom om det var Ubetydeligt. Det

er da Arbeidets Natur, og ei de Tilstedeværende, som har Indskydelse paa den Munterhed, som det elskværdige Barn viser. Den letfindige, faade Dreng bliver derimod en ganske anden i udvortes Udfærd, naar Lærere eller Foresatte nærme sig, men ved Arbeidet selv kan han med den alvorligste Mine af Verden tænke enten paa aldeles Intet, eller paa de barnagtige Ubetydeligheder, som i Fritimerne have beskæftiget ham, og alene have Interesse for ham. Hos ham er det altsaa ikke Forretningen selv, men kun Hensyn til de Omværende, som bestemmer hans Udfærd, og medens hans Legeme er tilstede ved Arbeidet, svæve hans Tanker langt derfra. En saa ønskværdig tidligere Retning til Alvor og Tænksomhed kan vistnok, uden i nogen Maade at paalægge det muntre, opvakte Barn nogen unaturlig Tvang, saare meget befordres ved Barnets Behandling i Forældrenes Huus, men i denne Henseende har deels Tidens Mand, og deels Misforstaaelse af den nyere Pædagogiks Grundsætninger virket uendelig meget Ondt: man har tiltroet Born langt mere Barnagtighed end de virkelig have, og i det mindste begaaet den Feil at forudsætte en saadan Barnagtighed hos dem altfor længe, og ved at behandle dem derefter, forarsaget at de vedbleve at være Born længe efter den egentlige Bornealder.

Uimodsigeligt er det, at Fornuft og Tænkfomhed udvikler sig langt tidligere hos det ene Børn end hos det andet, men urigtigt bliver det dog stedse, naar man vedbliver at behandle alle Børn, som om de horte til, og netop skulde høre til de barnagtigste og letfindigste af deres Alder. Endnu mere paafaldende blev Feilen, naar man paa samme Tid, da man hjemme behandlede Børnene, endog i en modnere Alder, som svage, aldeles kraftløse Skabninger, af hvem intet kunde ventes, ingen Opførelse, ingen Selvfornægtelse fordres, maaskee forlangte og bar Ansvar for, at der i Skolerne skulde bibringes dem saadanne Kundskaber, som virkelig overgik deres Alder og Faaetevne. Denne barnagtige og stedse spøgende Tone, som fra Husene udbredte sig til mange Underviisningsanstalter, og mange saakaldte Børneskifter, har nu vel for en stor Deel tabt sig, men dog troer jeg, at Enhvers Erfaring vil sige ham, at der i de fleste Familier endnu ikke gjøres nok for tidligen at vække Børnernes Opmærksomhed paa, og deres Eftertanke over deres Stilling og Forhold og de Pligter, som ved samme paalægges dem. Disse fordres jo dog af dem: af Disciplen forlanges jo Opmærksomhed, Flid, Orden og de øvrige Egenheder, uden hvilke Studeringer aldrig kunne bringe de ønskede Frugter, men om Bevæg-

grundene for BARNET til med Villighed og Glæde at opfylde disse Pligter bliver der (naar man undtager den Anledning, som Religionsunderviisningen giver) sjelden paa Skolen Keilighed og Tid til at udbrede sig. Hvor ønskeligt derfor, om Alt i Forældres Huse og i Disciplens hele Omgivning stemmede overeens for at fremme samme Maals Opnaaelse, og i det mindste Det, som i Skolen forestilledes som BARNETS og Ynglingens vigtigste Anliggende, ei udenfor samme maatte forekomme ham, som noget i Andres Dine høist ubetydeligt. Man være kun ikke, naar Keilighed dertil gives, saa bange for at tale i en alvorlig Tone med Børn om alvorlige Ting, da vil man vist, naar blot Fremstilling og Udtryk ere passende for Barnealderen, hos Mange finde langt mere Sandt for saadanne Underholdninger, end man troer, og Skoleunderviisningen vil bringe rigeligere Frugt, end naar den maa meddeles Børn, som maaskee aldrig udenfor Skolens Vægge høre et alvorligt Ord om deres og alle Menneskers vigtigste Sag, Fremskriden i moralsk Forædling.

Lær jeg da ansee det for afgjort Sandhed, at en tidligere Tilvænnelse til alvorlig Eftertanke, ikke er uforenelig med Barndoms Munterhed og Frofund, og at den særdeles tjener til at befordre Disciplens videnskabelige Fremgang, saa vil jeg søge at vise

hvorledes en saaledes fundet Discipel dommer 1) om sit Forhold til Skolen, eller om Hensigten med sin Skolegang? 2) hvorledes han viser sig mod Meddisciple? 3) hvorledes mod Lærere?

Af den yngre Discipel, som endnu er fuldkommen Barn, vil man ikke kunne forlange, at han skulde gjøre sig tydelige Forestillinger om Hensigten med sin Skolegang, men er han opdragen i sand Kjerlighed og Tillid til Forældre, da er det ham nok, at det er disse, som endnu ere hans Alt paa Jorden, som have sat ham i Skolen, og den Interesse de yttre for hans Fremgang, deres Glæde over hver god Character han bringer hjem, deres Sorg over den mindre gode, alt dette vil vedligeholde hos ham, hvad der i hans Alder endnu er tilstrækkelig, en dunkel Følelse af, at den Anstalt maa være i høieste Grad vigtig, til hvilken de Personer, som ere Gjensstanden for hans uindskrænkede Kjerlighed, Tillid og Ærbødighed, have anbetroet ham, og i hvilken de selv tage saa levende en Andeel. Denne i Forstningen blinde, men for den egentlige Barnealder saa passende Troe, maa da have den glædeligste Indflydelse paa Disciplens Opmærksomhed og Flid, og den gamle Erfaring vil atter bestyrkes, at Skoleunderviisningens mere eller mindre heldige Fremgang

for en Deel beroer paa den huuslige Opdragelse. Hvor denne og Skolen staae i det ynskelige Forhold til hinanden, at de arbeide til samme vedkjendte Maal, der vil den modnere Discipel efterhaanden, som hans Forstandsevner udvikles, ogsaa vide at gjøre sig Rede for, hvad Hensigten er med hans Skolegang, og ved at benytte saavel den Anledning til Eftertanke, som Skoleunderviisningen giver, som kjerlige og forstandige Forældres endnu mere indtrængende Forestillinger, vil han holde sig langt fra den sædvanlige Lætsindighed, som gjør, at man enten aldeles Intet tænker ved og over sine daglige Forretninger, eller bedømmer og behandler de vigtigste Ting som Ubetydeligheder, just fordi man igjen lægger des større Vægt paa Smaating. Hos adskillige af sine Meddisciple vil han finde, at de ansee Skolen for det Sted, hvor de efter en gammel Vedtægt, hvis Grund eller Ugrund de ei indlade sig i at undersøge, skulle tilbringe nogle Aar, indtil de naae den Alder, at de kunne komme ud i Verden og nyde dens Glæder, uden videre Hensyn til, om Skoleaarene have været vel eller ilde benyttede. Andre vil han træffe paa, som i deres Skolebesøg ei see andet, end en saare tvangfuld og kjedelig, skjøndt rigtignok uundgaaelig nødvendig Forberedelse til at blive Student, og dette, at være Student, vide

de nu engang er en Betingelse, uden hvilken man er udelukket fra mange Embeder. De finde sig derfor i deres Skjebne, som man bærer et nødvendigt Onde, men de stunde naturligviis efter Forløsningens Time, og vine de en Udvei til at naae det lavt satte Maal ad en Gjenvei, saa kalde de den en Taabe, som gif den længere vei. Den mere selv-tænkende og mere alvorlig stemte Discipel veed, at det i Skolen gjelder om noget langt Vigtigere, end at tilbringe nogle Ungdomsaar, som det nu engang er bleven Skik og Brug, eller at fylde Hukommelsen med saa mange Rundskaber, at man til Nød kan bestaae i Examen artium; han har lært at sætte sig et høiere Maal, at agte Tiden som sin største Rigdom, og denne Rigdoms rigtige Anvendelse, som sin helligste Pligt. Skolen er i hans Tanker den vigtige Foranstaltning, som er truffen for at udføre den høiere Deel af Ungdommens Opdragelse, som skeer ved Videnskaberne, især ved den klassiske Litteratur, og som de allerfleste Forældre, deels ved deres udvortes Stilling og deels ved Mangel paa Tid forhindres fra selv at paatage sig. Landsvevnernes Udvikling og Skærpelse, Lænkemaadens Forædling ved dertil sigtende Øvelser og bestandig Beskjæftigelse med store, sande, ædle Ideer, og Sjælens Retning til det Væsentlige, til det ene Nødven-

dige for Tid og Evighed: disse ere de herlige Goder, som den mere tænksomme Discipel veed, at den videnskabelige Ungdomsunderviisning kan yde ham og Enhver, som rigtig benytter den, men derfor stræber han og ved egen anstrængt Flid at gjøre sig skikket til at modtage disse Velgjerninger, thi hans Dannelse skal, om den ellers skal have noget Værd, være for største Delen hans eget Værk, og at nytte den givne Leilighed, bliver da for ham ubetinget den helligste Pligt. Denne Forestilling om Skolen og om hans eget Forhold til den, svæver ham stedse for Nie, og har Indflydelse paa hans hele Udsærd. Den opliver og fornyer hans Lyst til Arbeidet, og skulde den Tanke en sjelden Gang opstaae hos ham, at et eller andet ham foresat Pensum er ham for svært og vil medtage for megen Tid, eller at hans Lærere vel kunde nøies med noget mindre Grundighed og Orden i hans Svar og Udarbejdelser, end den de fordre af ham, saa forjager han snart flige Tanker, som Fostere af egen Magelighed, og betænker, at hver Øvelse af Hukommelsen, hver Skærpselse af Dømmekraften, hver vunden Færdighed i at tænke og udtrykke sig med Bestemthed og Orden, er, endog uden Hensyn til den tillige erhvervede Kundskab, af stor Værd for hans Landsuddannelse. Han er derfor langt fra at gjøre den uforstandige

Indvending, at denne eller hiin Kundskab er ei nødvendig for ham i hans tilkommende Stand, thi han veed, at ingen med Sikkerhed kan forud bestemme i hvilken Stilling han vil blive sat i Verden, og faas meget indseer han, at en opvakt og dyrket Forstand er vigtig i enhver Stilling, og at det mindre kommer an paa, om Sjeleevnerne ere udviklede og skærpede ved dette eller ved hiint Middel, naar kun Hensigten, Udviklingen og Skærpelsen selv er opnaaet. Han hører altsaa ikke til de Disciples Tal, som gjøre en egenmægtig Inddeling af Underviisningsfagene, og ansee nogle for saa vigtige, at de vel fortjene en omhyggelig Forberedelse, men andre for desto ubetydeligere, alt efter egen Lyst, eller som de have hørt Forældre, Privatlærere og Andre dømmе. Forekommer et Pensum ham vanskeligt, da indseer han, at han, istedetfor at tabe Mod og Lyst dertil, bør anvende desto længere Tid derpaa, og anstrænge sig desto mere; er dets Indhold ham mindre interessant, saa er han saa meget mere paa sin Post mod sig selv, thi han føler, at hans egen Ulyst til Arbejdet let kunde forlede ham til en skjodesløs Behandling af samme, eller til en mindre nsigtig og ordentlig Forberedelse. Alle skadelige Lettelsesmidler, især de i de lavere Klasser saa høist fordærvelige Oversættelser afholder han sig fra: han veed jo, at

de vel befrie ham for at bruge sin Eftertanke, men at de just derved berøve ham hans Arbeides herligste Frugter.

Saadan er omtrent den Forestilling, som den tænksomme, vakkre Discipel gjør sig om Skolen, om Hensigten af sin Skolegang, og om den Maade, paa hvilken han bør gaae frem for at tilegne sig saa meget som muligt af det Gode, som er ham og hver Discipel tiltænkt. Vi ville endvidere betragte ham i Forhold til sine Meddisciple. Det aabne, fjerlighedssfulde Gemyt kommer hvert Menneſke i Møde med Belvillie, med varm Deeltagelse i dets Skjebne, med inderlige Ønsker for dets Vel, og hvor meget mere maa dette da ei være Tilfældet mod Meddisciple, som ved dagligt Samliv, ved fælleds Beskjæftigelser og Bestræbelser saa noie forbindes? Discipelen seer vel i hver sin Skolekammerat en Medstrider, som anstrænger sig for at naae det samme Maal, men det Gode, som her kæmpes for, er af den Natur, at, fordi den ene opnaaer det, er det derfor lige tilgængeligt for den anden. Det er en Bæddekamp, hvori Seierspalmen, Landens Forædling, ei tilfalder Een, eller faa Enkelte, og negtes Mængden, men den kan opnaaes af Alle, og opnaaes i større eller mindre Omfang, tildeels vel efter som man er begunstiget af Naturen, men

dog især eftersom man mere eller mindre anstrænger sig for at naae den. For det velordnede Gemyt er her da ingen Fristelse til Misundelse, thi enhver Discipel maa kunne sige sig det selv, at den bedre Karakter, den høiere Plads hans Meddiscipel fik, den kunde han selv ved større Flid og Opmærksomhed have naaet, eller dog nærmet sig.

Et Særkjende paa den elskværdige Discipel i hans Forhold mod Meddisciple er da *Fredelighed*, ei af sløv Ligegyldighed, heller ikke af blot Klogskab for at undgaae de ubehagelige Følger af Trættefjerhed, men af virkelig Godmodighed, Beskedenhed og Villie. Fremmed for ham er det *Hovmod*, den *Herkesesyge*, som saa ofte forstyrrer Enighed mellem Meddisciple, naar den virkelig af Naturen heldigere udrustede Discipel, eller den, som maaskee kun indbilder sig at være det, seer med Haan ned paa sin mindre begunstigede Sidemand, og ved hver Anledning lader ham ved Ord og Handling mærke, hvor meget han selv føler sig ophøiet over ham, eller naar den, som er vant til at see sig høiet i hvert sit Ønske, ogsaa overalt vil drive sin Villie igjennem, overalt vil angive Tonen, og være den herskende, den alt bestemmende ved hver en Leeg, og tugte hver en svagere Meddiscipel til at rette sig efter ham. Mod disse tvende frygge Feil, *Jndbildskhed* og *Herkesesyge*,

maa der fra de tidligste Aar arbeides, hvis de ikke skulle tage Overhaand til Barnets ofte uoprettelige Skade. Er man i Forældres Huus uforsigtig nok til oftere at rose Drengen for hans gode Hoved, at beundre hans formeente Vittighed, endogsaa da, naar den yttres sig paa en for andre fornærmelig Maade, kan man da undre sig over, at det for dærvelige Ufrud, Forfængelighed og Hovmod, voxer frodigen frem der, hvor man selv saa ubetænksomt har forberedet Jordbunden dertil? Hvor man tillader Drengen at herske over yngre Sødskende, at commandere over Tjenestefolk, hvor man aldrig henseleder hans Tanker paa det Spørgsmaal: Er det ogsaa Ret, hvad Du gjør? men tillader ham at lade det beroe derved, at han kan, at han har fysisk Styrke nok til at tiltvinge sig sine Onskers Opfyldelse, og saaledes sætte Magten i Retten's Sted, kan man der undre sig over, at den lille Despot venter, at hele Verden skal see ud som hans Faders Huus, og maa langsomt, og ved mangen, for ham selv høist ubehagelig Erfaring, bringes ud af sin Bildfarelse. Disse Feil kunne ligesaaletid i Skolen, som siden i Livet skaffe Kjærlighed, og de danne den fuldkomneste Contrast med den Godmodighed, Beskedenhed og Jvaelighed, som udmærker den elskelige Discipel. Som denne viser Velvillie og

Fredsommelighed mod enhver af sine Kammerater, saa slutter han sig dog kun nærmere til een eller til nogle saa af de Bedre blandt dem. Hans Hjerte staaer aabent for Venfskab, thi hans Selvfjerlighed er holdet inden tilbørlige Skranter, og levner derfor Rum for de sympathetiske Følelser, og snart vælger han blandt dem af sine Meddisciple, som ved Slid og Sædelighed meest udmærke sig, nogle Enkelte til næiere Omgang. Med dem deler han Glæder og Sorger, som Skolelivet medfører: deres Deeltagelse og Raad opmuntret og styrker ham, og ved saaledes at tilbringe en Række af de glædste Ungdomsaaar i daglig Omgang med dem, hvis redelige, aabne Karakter og pligtmæssige Handlemaade een gang har vunden hans Tillid, skaffer han sig i dem de trofasteste Venner for Tid og Ewigheid. Vi Eldre i denne Forsamling vide det, deels af egen og deels af Andres Erfaring, hvor ægte, hvor rige paa sande Glæder, flige i Skoletiden stiftede Venfskaber ere, hvor ofte de have haft den heldigste Indflydelse paa Vennernes hele Fremtid, men et saadant Venfskab kan, som jo Cicero allerede har viist, kun finde Sted mellem Retfskafne. Den store Ungdomslærer og Ungdomsven Quinctilian regner endog disse Skolevenfskaber blandt de vigtigere Fordelse ved den offentlige Underviisning. Han siger om Skolevenfskaber

af det ægte Slags: ad senectutem usque sanctissimæ durant, religiosa quadam necessitudine imbutæ: neque enim est sanctius sacris iisdem, quam studiis initiari. Han finder altsaa endog noget Helligt, noget Religioist i Forbindelsen mellem medstuderende Venner, og vistnok kan der neppe tænkes nogen høiere, ædlere Forbindelse, end den mellem Venner, som forpligte sig mod hinanden til med fælleds Kræfter at understøtte hinandens Anstrængelser for at naae det herligste Formaal: Aandsforædling ved Videnskaberne. Om en saadan Forbindelse gjelde i fuldeste Maade de skønne Ord hos Jesu Sirach: En tro Ven er en stærk Beskyttelse; hvo som har fundet den, har en stor Skat; en trofast Ven er ei at betale med nogen anden Ting; han er vort Livs Trøst. I Valget af en Skoleven kan den tænkende og retsindede Discipel ikke lettelig tage Feil, thi Lighed i Tænkemaade fører ham nærmest sammen med de Bedre i hans Klasse, og behøver han endnu nogen Veiledning i sit Valg, saa har han den sikreste i den Grad af Flid, som hans Meddisciple anvende, og denne bedømmer han efter den ugentlige Flidmaaler, Karakterbogen. Den, som her samler mange høie Tal, og efterhaanden bliver ligegyldig ved samme, hans Dmgang attraaer han sikkerlig ikke udenfor Skolen, thi hans sunde Dom:

mekraft siger ham, at den som forsommer, og hvad værre er, uden derover at foruroliges, forsommer sine helligste Pligter mod sig selv, at den, som ei har Sands for det, som i hans Stilling burde være ham det allervigtigste, af ham ventes forgjebes, at han i andre Livets Forhold skulde med større Samvittighedsfuldhed iagttage Pligtens Bud, og at derfor den Tillid, man satte til ham, som Ven, vilde blive skuffet.

Næst efter denne Kjerlighed og Fjævelighed, og denne Sands for Venstabs blide Følelser, som lægges for Dagen i den elskværdige Discipels Udfærd mod Meddisciple, bemærke vi et andet, saare vigtigt Træk i hans Karakteristik, nemlig Selvstændighed eller Uafhængighed af Meddisciples Onddomme i alt, hvad der angaaer Begreberne om Ret og Uret. Her stode vi paa den Bemærkning, som saa ofte er anført, som Beviiis mod den offentlige Underviisnings Fortrin fremfor den hunselige, at nemlig mange unge Menneskers næsten bestandige Samliv ei kan tænkes, uden at den Ene virker paa den Anden, og denne Indflydelse, mener man, vil oftere vise sig til det Værre, end til det Bedre, thi Ynglingen er jo, som Mennesketjenderen Horats skildrer ham: *cereus in vitium flecti*, som Vox at bøie til det Urette. Man maatte være den meest forblindede og eensidige Forsægter af den

offentlige Underviisnings Fortrin, dersom man vilde negte denne Bemærknings Nødvendighed i Almindelighed, men det maa tjene til vor Beroligelse, at i ikke altfor talrige Skoler vil det Onde, som nu engang er uadskilleligt fra sig en Anstalts Natur, hos de allerfleste Disciple kunne forebygges ved Forældres og Læreres Opmærksomhed og Bestræbelser. Er der, før Barnets Optagelse i Skolen, med Held virket paa dets moralske Følelse; have Forældrene vidst at vedligeholde hos Barnet det aabne, tillidsfulde Sindelag mod sig; have de tidligen anført det til at tænke alvorligt over sin Stilling og sine Pligter, saa vil det siden ikke falde dem vanskeligt, om de end kun i Ferierne have Leilighed dertil, at bemærke, om der i dets Synsmaade, i dets Bedømmelse over sit Forhold og sine Pligter, skulde have indsneget sig fra Omgangen med andre, mindre dannede Disciple, en eller anden urigtig, mere letsindig Forestilling. Hos det barnlig aabne, kjerlige Gemyt vil det falde Forældrene let at hæve det Onde, og paa ny rodfæste det tidligere indplantede Gode. Dette er unegtelig en af de vigtigste Fordele ved Ferierne for de Disciple, som ere nødsagede til at være udenfor deres Forældres Huus, at de, ved atter at besøge samme, ved at forenes med den hele Kreds, som i de første Barndomsaar omgav dem,

kunne vedligeholde den saa gavnlige Sands for
 Familielivets Glæder, og atter opvarmes af Foræls-
 drefjerlighedens Straaler, som dog intetsteds uden-
 for det Fædrenehuus fuldkomment kan erstattes dem:
 at Forældrene kunne have Leilighed til vedblivende
 at deeltage i det store, for dem kjæreste Arbeide, deres
 Børns moralske Dannelse, og at saaledes Fordelene
 ved begge Opdragelsesmaader, den offentlige og
 huuslige, kunne, saavidt muligt, forenes. Hvad
 der om Feriernes hensigtsrette Anvendelse i denne
 Henseende endnu kunde ansøres, vilde føre os for
 langt fra vort egentlige Emne og maa derfor opsæt-
 tes til en anden Leilighed. Fra Lærernes Side kan
 der vel mindre virkes mod dette Onde, end fra For-
 ældrenes: dog ville samvittighedsfulde Lærere ikke
 undlade at benytte de mangfoldige Anledninger,
 Underviisningen giver, til at gjøre Ungdommen
 opmærksom paa, hvor nødvendigt det er at være fast
 i det Gode, hvor lidet det sømmer sig for det tæn-
 kende Menneske at lade sig bevæge hid og did af
 Andres Domme, naar det gjelder om Udsøvelsen af
 det, man har erkjendt for Ret. Ogsaa vil Opmærks-
 somhed fra Lærernes Side paa den enkelte Discipels
 Forbindelser og hyppigste Omgang kunne forekomme
 mange onde Folger, thi sjældent vil det slaae feil, at
 naar en hidtil bedre og flittig Discipel gaaer tilbage i

Flid og Opmærksomhed, da vil det findes, at han har begyndt at søge Dmgang med en flovere og dorstkere Meddiscipel, og en Udvarsel fra Læreres eller fra ældre Benneres og Slægtninges Side vil, som oftest, ei forseile sin Virkning. Undersøge vi Kilden til det Onde, for, naar denne er funden, des lettere at kunne arbejde paa at tilstoppe den, da ville vi vistnok finde, at den maae søges i den Svaghed hos de fleste Mennesker, som vi benævne falsk Undseelse, den Frygt for at blive paa nogen Maade latterlig, som gjør at man skammer sig ved det Gode, ved det erkjendte Rigtige, naar man troer ved sammes Udvøvelse at paadrage sig Spot af sine Jevnlige. Man anstiller sig da ofte slettere end man er, for ei at være dem for meget ulig, med hvem man dog skal leve; man undertrykker sine bedre Følelser, dølger sin fasteste Overbeviisning, og undskylder sig vel for sig selv dermed, at man vel kan beholde dem, fordi man skjuler dem, at man dog ved denne Leilighed, i denne Kreds, vilde til Anytte vedkjende sig dem, og kun blive Gjenstand for Latter og Spot. Denne falske Undseelse maa dog, ifald den med Held skal bekæmpes, først erkjendes for det, den virkelig er, for en af de farligste Fjender af menneskelig Dyd og Lyksalighed, thi den angriber netop de Bedre, men Svagere og Ubevog:

tede, den er den Klippe, paa hvilke Forældres, Læreres og Benners skjønneste Forhaabninger lide det sørgeligste Skibbrud. Hvor mangen Yngling, som naar det gjelder udvortes Uafhængighed af Forældres og Læreres Billie og Onsker, ret er paa sin Post, som den tappreste Stridsmand, for at vise, at nu er Umyndighedens Tid forbi, nu maa den vundne Frihed forsvares, er ikke i høieste Grad svag, er ikke den feigeste Rønningsmand fra Dydens og Pligtens Tjeneste, naar en Jevnaldrendes Spot truer ham, naar den mellem dem herskende Tone strider mod det, som han dog selv erkjender for Ret og Godt. Et Smil, et spodsk Træk i en Kammerats Uafsyn, er nok til i eet Dieblit at rokke de bedre Forsætter, som han fort i Forveien ansaae for faste, for at være fattede for hele Livet. Hos Eldre viser denne Svaghed sig saa ofte, at vi vist ikke kunne undre os over, men dog beklage det, at den i høiere Grad findes hos den endnu ubefæstede, i moralsk Henseende svagere Ungdom, men det indsee vi, naar vi ville domme med Billighed, at den uheldige Indflydelse, som den mindre gode Discipel har paa den bedre, ei saa meget kan lægges de offentlige Skoler til Last, men at det bestandige Samliv med andre Jevnaldrende, kun giver Anledning til, at denne Menneskets Svaghed kan vise sig tidligere, og

at der altsaa ogsaa faa meget tidligere kan og bør arbeides mod den af Forældre og Lærere, og fremfor alt af Disciplen selv. Den gamle, stedse for rigtig anseete Sætning, at vi i Skolen lære ei for Skolen, men for Livet, kan dog ei have anden Mening, end at Barnet i Skolen bør, saavidt Veilighed dertil gives, anføres til alle de Dyder, som det siden sit hele Liv igjennem bør øve, og blandt disse hører fornemmelig den Selvstændighed, den Fasthed i Villien, som giver Styrke til at være god, endog midt imellem Glette. Den Detskasne bærer vel ikke sine Dyrer til Skue, men han skjuler dem heller ikke af Svaghed, af ussel Menneskefrygt der, hvor Tiden og Veiligheden fordre, at de skulle øves. Dette veed den bedre, den til Eftertanke over sig selv noget vante Discipel; han arbejder derfor daglig mod den falske Undseelse; han føler, at han vilde gjøre sig skyldig i den største Svaghed, om han fulgte letsin-dige Jevnaldrendes sovndybsfende Forestillinger mere end sin egen bedre Overbeviisning, og han søger derfor at give sin Kjærlighed til det Gode stedse mere Fasthed. Han vilde have Mod til, i en Klasse (om man kunde tænke sig det nedslaaende Tilfælde som muligt) af lutter fløve og ligegyldige Disciple, at være den eneste samvittighedsfulde, opmærksomme og flittige, thi blandt de P^ug^{er}, som han veed, at

han er sine Meddisciple skyldig, regner han fornemmelig det gode Exempel, og dette stræber han da at give dem, i den Tanke at derved dog altid maae virkes Noget.

Vi gaae nu over til den sidste Deel af vor Skilddring, for at vise den tænksomme og elskværdige Discipel i hans Sindelag og Udfærd mod sine Lærere. Her tør jeg være kortere, da det Vigtigste, som i denne Henseende lader sig anføre, er en aldeles uundblivelig Følge af det hidtil Bemærkede, thi ere Hovedtrækkene i den vakkre Discipels Karakteristik rigtigheden bestemte, saa kan det ei være andet, end at hans Sindelag mod Lærere maa yttre sig ved Kjærlighed, Tillid, Taknemmelighed. Har han, som vi forudsætte, den rigtige Forestilling om Hensigten af sin Skolegang, er han ikke aldeles uskikket til at skatte Storheden af det ham ved samme tiltænkte Gode, at han ved Underviisningen skal bringes saa vidt i sand Forædling, som hans egne Anlæg, hans gode Villie og alvorlige Stræben tillade ham at komme, saa maa han agte og elske dem, som anvende deres hele Tid og alle deres Kræfter for at forhjælpe ham og andre Unge til dette største Gode ved at udvikle og skærpe deres Evner, ved at berigtige og ordne deres Forestillinger, ved at aabne dem en aldeles ny Verden, i det de gjøre dem

bekjendte med Fortidens største Mænd, og skaffe dem
 Udgang til deres u dødelige Mandsværker, og ved alt
 dette lette dem de første, men tillige besværligste
 Skridt fremad paa den Bane til stedse stigende Fuld-
 kommenhed, hvis Ende de aldrig affee, og som de
 aldrig skulle naae, men paa hvilken den større eller
 mindre Fremgang dog for en stor Deel beroer paa,
 hvorvidt Begyndelsen er bleven gjort dem let eller
 vanskelig. I sine Lærere seer han altsaa sine Foræ-
 dres trofaste Medhjælpere i at fuldføre Opdragelsens
 store Værk til hans eget Bedste, og ligesom han om
 sine Forældre ei kan troe andet, end at deres hele
 Behandlingsmaade mod ham udspringer af Kjærlig-
 hed til ham, og har hans sande Vel til Hensigt, saa
 har han den samme Tillid til sine Lærere. Seer
 han sig endog, som det efter Tingenes Natur ei kan
 undgaaes, af sine Lærere behandlet paa forskjellig
 Maade, og indtræffer der undertiden Tilfælde, hvor
 han i et Dieblif troer sig uretfærdig behandlet, saa
 er han desmere opmærksom paa sig selv, thi i sin
 egen Barm veed han, at han nærer sin farligste
 Fjende, *Egenkjærligheden*, som saa ofte vildle-
 der hans Dom, og fremstiller ham i hans egne Dine
 enten aldeles uskyldig, eller dog langt fra ikke saa
 skyldig, som den fremmede, upartiske Dommer maa
 finde ham. Istedetfor i slige Tilfælde at udbryde i

ubillige Klager og derved forbitte sin egen Stemning, betænker han, at hans Lærer ved den af ham valgte Behandlingsmaade dog ei kan have havt anden Hensigt, end at bevæge ham til at aflægge denne eller hiin Feil, at beslitte sig herefter paa denne eller hiin gode Egenskab, og altsaa at befordre hans egen Forædling. Denne Tillid til sine Hensigters Keenshed er Læreren berettiget til at fordre af Discipelen, og den velsindede Discipel yder ham den villigen. Næst efter sine Forældre veed han, at han ei kan skyldes noget Menneske mere, end den sambittighedsfulde Lærer, og han er derfor findet mod Denne, som mod Hine. Naar dette saa naturlige, skjønne Forhold, naar denne Pietæt mellem Lærer og Discipel forstyrres ved Feil fra dennes Side, saa ere disse sædvanligst: enten Udartelsen af Egenkjerlighed eller vildledet Higen efter Uafhængighed af Andre. Hvor disse Feil findes i høiere Grad, der maae Læreren bedsmeeente Bestræbelser forfeile Hensigten. Lærerne skulle være Forældrenes Medhjælpere i Børnenes Dannelse, men ville de redeligen stræbe at fyldestgjøre denne Fordring, saa kunne de nmuligen altid behandle den dem betroede Discipel paa samme Maade, paa hvilken han hjemme er behandlet, men det er Pligt for dem at arbeide mod mange af hans Feil, som

hjemme enten oversees, eller maaskee endog finde Næring. Ingen af disse er skadeligere for BARNETS hele følgende Uddannelse, end den Forfængelighed, den Indbildskhed paa formeentlig eget Værd, som vækkes ved utidig og overdreven Roes i dets Paaher. Har Drengen et hurtigt Nemme, og horte dette ofte fortælle til Venner og Fremmede, muligen endog med Tillæg som disse: Den Dreng kan begribe Alt, for ham vil det blive en let Sag at gaae Skolen igjennem o. s. v., da skulde det være forunderligt, om han ei bragtes til at ansee sig for et lille Vidunder, thi han mangler jo endnu i den Alder enhver anden Naalestof for sine egne gode Egenstaber, end den, som gives ham af den naturlige Selvfjertighed og af de Menneskers Dindomme, som han allermeest bør have Tillid til. Kan man ei negte sig selv, at Drengen har langsomt Begreb, men han er stille, tilbageholden, beskæftiger sig gjerne med Læsen, Skriven o. fl., da roses han maaskee desmere for denne hans Flid, og saaledes næres dog ogsaa hans Hovmod, som forenet med et svagt Hoved, bliver dobbelt skadelig. Har Drengen længe nydt Privat-Underviisning, bliver det Unde saameget større derved, at han ei har kunnet anstille Sammenligning med mange andre Jevnaldrende, og, som Quinctilian saa faare rigtigent bemærker: *necessa est sibi*

nimum tribuat, qui se nemini comparat. Nu sættes den saaledes i sin Selvvurdering vildsledede Dreng i en offentlig Skole, og alt viser sig der ganske anderledes for ham. Deels er man her nødsaget til at fordre mere af ham, dersom det nærmest foresatte Maal, at gjøre ham værdig til academisk Borgerret, inden en bestemt Tid skal naaes; deels maa man betragte meget som Vigtigt, hvad der hidtil i Forældres Huus ei er dreven paa, og andet, hvorfor han hidtil maaskee har høstet daglig Roes, kan der i den modnere Alder ikke lægges synderlig Vægt paa. Ved Sammenligning med Meddisciple tabe hans formeente Fortrin sig meget; han erfarer, at der ere mange, som naae ham, og mange, som overgaae ham, og denne smertelige Erfaring ydmyger ham, men gjør ham ogsaa misfornøiet; hver Advarsel, hver Erindring af Lærere, saarer den skjede, omme Egentjærlighed, og virker derfor ei sjeldent, istedetfor Feilens Rettelse, barnagtig Trods, thi hjemme har man ei gjort ham opmærksom paa hans Feil. Han kjender dem altsaa ikke selv, og kan ikke begribe, hvorfra han nu saa pludselig skulde have faaet dem, men slutter, det maa være ubillig Strengthed hos Læreren, der opdager Feil, hvor der i Grunden ingen er. Ved saadant Sindelag er da Forbedring umulig, og paa det skønne, barnlige

Forhold til Lærere er ikke at tænke. En anden, ogsaa meget skadelig Hindring for samme, er den udartede Lyst til Frihed og Uafhængighed. Den Menneskene indplantede Drift til Virksomhed er nær forbunden med Lysten til at indrette denne sin Virksomhed ganske efter eget Godtbefindende, og altsaa ikke at bestemmes deri af Andre. Denne Tilbøielighed maa ved den huuslige og ved Skoleopdragelsen ledes rigtig, naar den ei skal blive til stor Hinder for den høiere Uddannelse. Dersom Drengen i de tidligere Aar har været sig selv for meget overladt, har han været i Stand til, deels ved Trodsen, og deels ved Smigren, stedse at naae sine Ønsker, har han stedse selv kunnet bestemme, hvad Arbeide han vilde foretage sig, til hvilken Tid, og paa hvad Maade, saa maa han jo siden finde det desvanskeligere at rette sig efter den i Skolen nødvendige Orden. Her kan Evang nu engang ei undgaaes, her maa mangt et Arbeide foretages, ei blot til den Tid, da Lysten just ikke er der, men ogsaa paa den Maade, med den Orden og Oviagtighed, som man ei selv, men som Læreren foreskriver; her maa altsaa ofte mere Anstrængelse, mere Eftertanke anvendes, end man for Diebliffet har Lyst til, og her kan man over Lærere og Meddisciple ei øve den Magt, man hidtil har havt over Forældre og Godskende. Lutter

Grunde til Misfornøielse, thi da en saadan Discipel ei er vant til at erkjende anden Regel for sin Handlemaade end egen Lyst, og han ikke er anført til at tænke med Alvor over sine Pligter, saa indseer han ikke det Nødvendige og Belgjørende i den ham paa lagte Tvang, hvorved et høiere Gode skal opnaaes, men lettelig troer han at see deri lutter vilkaarlige Bestemmelser fra Lærernes Side, dem han da, saa vidt muligt, og snarest muligt, søger at unddrage sig. Den tillidsfulde Kjærlighed til Lærere, det rette fontlige Sindelag mod dem, kan paa denne Maade heller ikke bestaae.

Den velartede, elskværdige Discipel viser den aldeles modsatte Udfærd, thi han har den Overbeviiisning, at naar hans Lærere gjøre ham opmærksom paa et eller andet, som burde ei være saa, da skeer det kun i den Hensigt, at han skal rette denne Feil, og Dag for Dag blive bedre og altsaa elskeligere, og at naar Lærere paalægge ham Tvang og indskrænke hans Frihed, da skeer det for at hjælpe ham til at tilkæmpe sig den sande Frihed, nemlig Uafhængigheden af sine egne Lyster.

Saaledes har jeg bestræbt mig for, ved nogle Hovedtræk at vise, hvilken Sindstemning hos Discipelen bedst sætter ham i Stand til at høste den muligste Fordeel af Skoleunderviisningen, og hvilke

Karakterfeil, der meest ere ham til Hinder heri. At jeg ei har kunnet udtømme Materien, ville mine overbærende Tilhørere undskyldte med Mangelen paa Tid. Min Hensigt er opnaaet, ifald jeg har været heldig nok til at befæste den Overbeviisning, at det Sindelag, hvormed Underviisningen modtages, har den vigtigste Indflydelse paa dens større eller mindre Held. *Pectus est, quod disertum facit.* Hjertet danner Saleren. Dette var de Gamles sande Overbeviisning, men med ligesaa megen Føie kan man for *disertum* sætte *præceptorem* og *discipulum*, thi det er ogsaa Hjertet, som danner den sande Ungdomslærer, og den sande Discipel. Stedse er det jo dog Hensigten, Sindelaget, hvormed en Handling udføres, som ei alene giver den sit moralske Værd, men ogsaa gjør, at den lykkes, og saa meget mere maa dette være Tilfældet ved det Slags Virksomhed, som gjelder vor aandelige Naturs Forædling, og hvor frivillig og selvstændig Deeltagelse fra Disciplens Side saa nødvendig forudsættes som Betingelse.

Med Glæde erkjender jeg det, at der blandt Eder, vore elskede unge Venner! vor Skoles Ungdom! findes Enkelte, som ikke ere langt fra dette Ideal af en god Discipel, og mangfoldige, som ved

fortsat og forøget Opmærksomhed paa sig selv, kunne vente at nærme sig det. Kun at J ikke urigtigen troe, at en alvorlig og oftere fornyet Eftertanke over den vigtige Hensigt med Eders Skolegang er Noget, som ei kan bestaae med og fordres af Eders Alder, kun at J ikke lade den falske Undseelse affrække Eder fra at være og synes gode, kun at J bestandigen vaage over Eders Hjerter, for at ikke Selvkjerligheden skal slaae for dybe Rodder, for at ei Hovmod og Herskeshyge og Hang til ubunden, regellos Frihed skal vildlede Eder fra den rette Bane, da vil Eders Fremgang i det Gode stedse blive kjendeligere, og stedse lettere; da vil Eders Arbeide paa Skolen og for Skolen stedse blive mere lønnende. Med forenede Bestræbelser ville vi da søge at fremstille her ved vort daglige Arbeide, Billedet af en Skole, i hvilken Lærerne gjøre hvad Deres er, og Disciplene hvad Deres er, og Begge med Willighed og Glæde.

Uden Bistand herovenfra er alt vort Stræben forgjeves. Vi hæve derfor Hjerterne til Dig, Du Menneskehedens alvise og algode Fader! Du, som ved saa mange Foranstaltninger har villet lede Dine med Fornuft og Frihed begavede Skabninger til at gjøre værdig Brug af disse Dine herlige Gaver, Du, som har indstiftet Familielivet, Staten, Skolen og

Kirken, alle i den kjerlige Hensigt, ved disse Baand at lede Dine svage Børns Skridt fremad mod deres store Bestemmelse, velsigne Du ogsaa vore, Forældres, Læreres og Lærlinges forenede Bestræbelser for at opfylde, saavidt det staaer i deres Magt, Din hellige Villie! Det skee! derom bede vi Dig i Din Søns, Jesu Christi, Navn!

Tillæg til Efterretningerne om Bordingborg
Skole i Programmet for 1825 samt Skolens
Kronike for de fire sidste Aar.

I Deres Stilling, som her fra Skolen ere dimitterede,
ere, saavidt mig er bleven bekjendt, følgende Foran-
dringer indtrufne:

Profesor **Jens Smidth**, Sognepræst i Nastrup
er Ridder af Dannebrog.

Christian Jes Almstrup er Sognepræst til
Frue Kirke i Aalborg og Anneret Nørretranders.

Consistorialraad **Anton Frederik Schov** er død.

Kammerraad og Inspecteur **Smidth** paa Korsø-
litse er bleven virkellg Cancellieraad.

Lærer ved Borger-skolen i Storehedinge, **Otto
Christopher Schousboe** er Sognepræst til Butterup
og Tude.

Sognepræst til Sandbye og Brangstrup, **Niels
Jensen**, er død.

Lieutenant **Dorph** er død.

Sognepræsten til Frederiksberg, Søren Schjødt, er Hofprædikant og Ridder af Dannebrog.

Pastor Trojel i Nebbelunde er Consistorialraad.

Overlærer Niels Winding Dorph er Rector i Horsens.

Profesor Rasmussen er død.

Pastor Johan Fredrik Bjerling er bleven Præst til Ringsted paa Falster.

Residerende Capellan, Johannes Dorph, er Præst til Bigersted og Qværkebye.

Vice: Politie: Directeur Bræstrup er Justits: raad og Ridder af Dannebrog.

Even Christopher Meldal tog theologisk Embedsexamen i April 1827 med Laud. og opholder sig nu hos sin Fader i Langebek Præstegaard.

Diderich August Solberg tog theologisk Embedsexamen i Januar 1827 med Laud. og er nu Huus: lærer i Weile.

Christen Schov Øvstgaard tog theol. Embeds: examen i October 1827 med Laud. og opholder sig nu hos sine Forældre paa Gjerdrup.

Johannes Christopher Nyholm har kjøbt en Landeiendom i Egnen af Frederiksborg.

Carl Ehrenreich tog theol. Embedsexamen i 1828 med Haud. ill.

Den i 1825 herfra dimitterede Oluf Henrik Kielsen fik til Examen artium Laud. og efter at

have taget anden Examen blev han Huuslærer i Volland, hvor han endnu opholder sig.

I 1826 bleve 8 Candidater dimitterede:

Johannes Søren Bloch Suhr. Han fik Laud. og studerer nu Theologie.

Christopher Nyrop. Haud. ill. Studerer Theologie.

Johannes Ernst Nyrop. Haud. ill. Studerer Chirurgie.

Daniel Andreas Carl Just. H. ill. Studerer Theol.

Lukas Dall. H. ill. Studerer Jura.

Carl Busch. H. ill. Opholder sig, efter at have taget anden Examen, hos sin Fader.

Hans Jacob Arent Graas. H. ill. Studerer Theologie.

Henrik Jacobi Boesen. H. ill. Studerer Chirurgie.

I 1827 bleve fem Candidater dimitterede:

Vilhelm Christian Laſjer. Laud. Studerer Theologie.

Samuel Frederik Carl Nyholm. Laud. Studerer Jura.

Christopher Leberecht Tobiesen. Laud. Studerer Theol.

Niels Olsen. H. ill. Blev, efterat have taget anden Examen, Huuslærer paa Turebyholm.

Bendix Salomon Gesselberg. H. ill. Studerer Theol.

I 1828 bleve fire Candidater dimitterede:

Henrik Christopher Glahn. Laud.

Wilhelm Ehrenreich. H. ill.

Carl Boesen. Laud.

Carl Wilhelm Prytz. Laud.

Disciplenes Antal var ved den offentlige Examen

i 1826 51

1827 49

1828 46

1829 43.

Det af Etatsraad og Ridder Schou stiftede Legat har **Carl Wilhelm Prytz** oppebaaren i de tre Aar 1826—28, og for de følgende tre Aar 1829—31 blev det tillagt Disciplen **Julius Jesen** i anden Klasse.

I Slutningen af 1826 saae Rector sig nødsaget til at ansøge Directionen om Tilladelse til at være i nogen Tid fraværende fra Skolen, for i Kjøbenhavn at underkaste sig en Operation af den saa udmærket duelige Chirurg, Prof. Thal. Under hans Fraværelse, fra midt i November 1826 til hen i Januar 1827, viste Skolens øvrige Lærere ham det Benskab, at paatage sig at besørge de vigtigere af hans Underviisningstimer.

Den 22de Decbr. 1826 havde Skolen det Uheld ved et Waadestyk at miste en af sine haabefuldeste og elskværdigste Disciple, **Michael Peter Aagaard.**

Han var kun 13 Aar gammel, og var allerede i øverste Klasse, thi hans ypperlige Evner i Forbindelse med den omhyggelige forberedende Dannelse, han i sine Forældres Huus havde modtaget, satte ham i Stand til at gjøre den hurtigste Fremgang, og da hans Character og Opførsel var ligesaa elskværdig, og hans Udvaltes ligesaa tækkeligt, som hans Nandsanlæg vare udmærkede, saa var han alles Yndling, og hans tidlige Vortgang blev desmere beklaget af Lærere og Meddisciple.

Efter Foraarsøxamen 1827 tillod Directionen, at Overlærer Kielsen maatte, som Tilmlærer give endnu tre ugentlige Underviisningstimer foruden dem, han hidtil havde givet, og herved blev det muligt at gjøre følgende, som gavnlige ansæete, Forandringer i Lærefagenes Fordeling. Adjunct L. Ch. Westengaard kom til at undervise i Fransk i anden Klasse istedetfor Overlærer Grønlund. Denne fik derimod Stiltimerne i øverste Classes nederste Afdeling, som Director hidtil havde havt. Adjunct J. A. Westengaard fik Græsk i anden Classes nederste Afdeling istedetfor Adjunct L. Ch. Westengaard, og Overlærer Kielsen fik Geographie i anden Klasse istedetfor Adjunct J. Ch. Westengaard.

Under 1ste Juni 1827 blev Adjunct L. Ch. Westengaard allernaadigst kaldet til Sognepræst for Pedersborg og Kindertofte Menigheder i Sjælland. Skoflen leed et betydeligt Tab ved at berøves denne i flere Henseender af dens Ungdom høilig fortjente og udmærket

duelige Lærer. I August s. A. blev Candidat i Theol. Hr. Christian Severin Petersen constitueret som Lærer i Hr. Westengaards Sted, og i Septbr. 1828 blev han allernaadigst beskikket til Adjunct. Han kom til at undervise i de samme Fag, hvori hans Formand i Embedet havde underviist.

Christian Severin Petersen er fød den 26de Juli 1804 i Slagelse. Faderen, Eskadronschirurg Christian Ludvig Petersen, døde 1811, Moderen lever endnu som Enke i Slagelse. 1822 blev han dimitteret fra Slagelse Skole, og tog i April 1827 theologisk Embedsexamen med bedste Character. Samme Character havde han ogsaa erholdt ved alle tidligere academiske Examina.

I Marts 1829 har Skolen seet et dobbelt Gavn afhjulpet, da den baade fik en nye og rummelig Bygning, og det blev muligt at oprette en fjerde Klasse. Under 9de Januar behagede det hans Majestæt paa Directionens derom gjorte allerunderdanigste Forestilling at bevilge, at en ny Skolebygning maatte opføres paa samme Plads paa Torvet, hvor den gamle stod. Arbeidet blev begyndt først i Mai Maaned, og om nogle faa Uger vil Bygningen være færdig. Den er af Grundmuur og har vel kun een Etage, men da den ovenpaa har Niviste og Bærelser ud mod begge Gavlene, saa findes der dog i den, foruden fire Læseværelser, en større Sal til Høitideligheder, et stort Bibliothekværelse, et Værelse til Læreforsamling, og Hønsleilighed for en af

Skolens Lærere. I Stedet for den gamle, brøstfaldige og indskrænkede Bygning, som aarlig fordrede en kostbar Reparation have vi altsaa nu den Visshed om ikke lang Tid at kunne benytte et smukt og rummeligt Locale. Sommeren over maatte Underviisningen gives i tre, paa forskjellige Steder i Byen dertil leiede Bærelser.

Da den nye Bygning har fire Læseværelser, var den ene Hindring bortryddet, som hidtil havde vanskeligt gjort Oprettelsen af en fjerde Klasse, nemlig Mangel paa Plads, men den anden stod endnu tilbage, da Underviisningen, naar den fordeeltes paa fire Classer istedetfor paa tre, forudsatte et meget større Antal Timer, end de hidtil værende saa Lærere saae sig i Stand til at besfride, men ogsaa denne sidste Hindring blev ved Directionens Forsorg hævet, da Cand. theol. Gad nu er constitueret til Lærer her ved Skolen. Han tiltræder sine Forretninger med det nye Skoleaar, og Skolens Disciple ville da fra samme Tid blive fordeelte i fire Classer, saaledes som de ere det i de fleste andre lærde Skoler, og som vistnok er en væsentlig Betingelse, dersom den Enkeltes Fremgang ei skal lide for meget derved, at han maa være i Klasse med dem, som ere langt over, eller langt under ham i Kundskaber og Forstands Modenhed.

Til Skolebibliothekets Forøgelse har Skoledirectionen tilladt, at der i nogle Aar maa anvendes aarlig 30 Rbdlr. Søl. Disciplenes Bogsamling bliver flittigt benyttet, og har faaet en ikke ganske ubydelig Tilvæxt.

I dette Efteraar blev her fra Skolen dimitteret fire Disciple:

1. Peter Coster Dorph, Søn af Inspecteur, Kammerraad Dorph paa Gjørsløv.

2. Just Georg Valdemar Aagaard, Søn af Krigsbassessor Aagaard paa Iselinge.

3. Valdemar Ivar Henrik Møller, Søn af Enken, Madam Møller i Stege.

4. Fredrik Vilhelm Busch, Søn af Kammerraad Busch paa Snertingegaard.

Disse bleve examinerede den 21de, 22de og 23de September om Eftermiddagen.

Den aarlige offentlige Examen foretages i følgende Orden:

1ste Bærelse.

2det Bærelse.

3die Bærelse

Mandag den 19de October.

Fra 8—12 3 Cl. Græff.

2 Cl. Tydsff.

1 Cl. Regning.

2—6 1 Cl. Latin, under

2 Cl. a) Latinsk Stiil.

Hr. Westengaard.

Tirsdag den 20de October.

8—12 3 Cl. Geographie.

2 Cl. Religion.

1 Cl. Latinsk Stiil.

2—4 2 Cl. b) Latin, under

2 Cl. a) Dansk Stiil.

Rector.

4—6 1 Cl. Dansk.

Onsdag den 21de October.

(7)

8—10 3 Cl. b) Historie.

1 Cl. Geographie.

2 Cl. b) Latinsk Stiil.

10—12 2 Cl. b) Historie.

2—6 3 Cl. Religion.

2 Cl. a) Latin, under

1 Cl. Dansk Stiil.

Hr. Grønlund.

1ste Børelse.

2det Børelse.

Torsdag den 22de October.

8—12	1 Cl. Historie.	2 Cl. Fransk.
2—6	3 Cl. Latin, under Rector.	2 Cl. b) Danff Stil.

Fredag den 23de October.

8—12	3 Cl. Fransk.	2 Cl. Geographie.
2—6	1 Cl. Latin, under Hr. Grønlund.	2 Cl. b) Græff.

Løverdag den 24de October.

8—12	3 Cl. a) Historie.	1 Cl. Religion.
2—4	2 Cl. b) Latin, un: der Hr. Grønlund.	
4—6	1 Cl. Græff.	

Mandag den 26de October.

8—12	2 Cl. a) Latin, un: der Rector.	3 Cl. Arithmetik og Geo: metrie.
2—6	1 Cl. Tydsk.	

Tirsdag den 27de October.

8—12	2 Cl. a) Historie.	3 Cl. Hebraisk.
2—6	3 Cl. Tydsk.	1 Cl. Naturhistorie.

1ste Børelse.

2det Børelse.

Onsdag den 28de October.

- 8—12 3 Cl. Latin, under 2 Cl. Arithmetik og Geo:
 Hr. Grønlund. metric.
- 2—6 2 Cl. a) Græff.

* Tredie Classens skriftlige Prøver foretages før den mundtlige Examen, den 15de og 16de October i de sædvanlige Læsetimer.

Udfaldet af Examen bekendtgjøres og Censuren oplæses Onsdagen den 4de November.

Til at overvære denne Examen indbydes herved venligst Disciplenes Forældre og Benner, saavel som Enhver, der interesserer sig for videnskabelig Ungdoms- dannelsse.
